

DUODJU! 4/5 Duoji iešvuodát ja máinnas
Arctic Indigenous Design Archive, www.arkisto.fi/aida
Copyright © All rights reserved

DUODJU! 4/5 Duoji iešvuodát ja máinnas – Oahpaheaddjidoarjja

DUODJU! pedagogalaš materiála lea buvttaduvvon AIDA ja AIDA II-arkiivat dálá áigge doaibmin – fidnuin, Suoma Riikkaarkiivva Sámi arkiivvas Interreg Nord -ruhtadanprográmma doarjagiin.

Almmustahttinbeaivi 19.10.2021 (22.2.2022).

Buvttadan: Sámi Arkiiva, Arctic Indigenous Design Archives.

Diat:

0/17

Dán diaráiddus gieđahallat duoji ávnnahis sistoalu, duoji máidnasa. Smiehta, mii dahká duojs duoji. Oahpat binnáš váldit vuhtii makkár áššiid duojár lea jurddašan go lea duddjon muhtin dingga.

Váldosiiddu govva, Duodju! gráfalaš elemeantat ja govvaoplánen: Sunna Valkeapää

Tevnnegat: Michalina "Misia" Siennicka

Clip art : Microsoft 365

1/17

Sámi Duodji -gálvomearka muitala sihkkarit ahte dat maid doalat gieđas lea sámeduodji. Sámeduojit sáhttet leat atnugálvvut ee. biktasat, bargobiergasat, iešguđet vearijot, bivdosat, činjat jna. Muhto mo de go olmmoš lea jo váldán mearkka eret duojs ja oainnat duoji su badjelis? Maiddái ođđaáigásaš sámedesign soaitá leat duodji muhto dat eai oaččo Sámi Duodji -mearkka. Mo dalle sáhttá diehtit ja dovdat ahte dat lea albma duodji?

Ohcejoga peda.net -siidduin lohka duojs sullii ná: "Sámit 'duodji' ja 'duddjon' govvidit áššiid maid sámit leat bargan, huksen ja hábmen gieđaguin. Vearba 'duddjot' (bargat gieđaguin) sisttisdoallá maiddái vuoinjalaš árvvuid, čábbodaga ipmárdusa ja geavatlášvuoda ovttahttima. 'Duodji' ja 'duddjon' ii dárkkut dušše gieđaguin bargama, muhto dan bokte oaidná kultuvrra guovddáš árvvuid; giella ja ávnnaslaš kultuvrra ađa, bargovuogit ja materiálaid dovdan ja dasa laktáseaddji árvo- ja jurddamáilbmi. Duodji ovdanbuktá álgoálbmotidentitehta ja čájeha gullevašvuoda dasa. Dasa lassin dat maiddái speadjalastá nana oktavuoda olbmuid ja luonddu gaskkas." https://peda.net/utsjoki/ol/luku15/15-4_oppiaineet/15-4-16_kasityo/sd (liŋkka rahpasa ođđa siidui, suomagillii, 22.2.2022).

Vuosttas diaráiddu loahpas galggaibehtet smiehttat ja čállit makkár duodjejurddašeami sisa dii lehpēt bajásšaddan. Dál sáhttit geahčastit vástádusaid nuppádassii ja smiehttat seammás makkár dujiid dii lehpēt oahppan oaidnit. Ovttas luohkáin namuhehket daid jitnosii ja smiehttabehtet mat áššit dahket dain dujiid.

Govva: Duddjot.

2/17

Duodji lea “giehtaduodji”, mas oaidná sápmelaš eallinvuogi, filosofii ja jurddašuvuogi. Mii dáin dinggain lea dakkár mas oainnát goit ovttá bajábealde máinnašuvvon iešvuoda? Mas don oainnát dan?

Govva: 1. Káffegohppa. 2. Guksi. Sami Laiti; Duojár. Instagram; Samekki_inari; Gáldu. 3. Jiehkku. Sámi arkiiva; Sogsakk arkiiva; Gáldu. 4. Skierat. 5. Gielká. Sámi arkiiva; Sogsakk arkiiva; Gáldu. 6. Ulloárpu. 7. Lavdnjogohti. Sámemusea Siida; Siidda olgomusea; Gáldu.

3/17

Duojit leat duddjojuvvon álot muhtun dárbbu várás ja nu ahte dat heivejit justa dan olbmui geasa / dárkuhussii masa dat lea duddjojuvvon. Go oainnát ođđa duoji man áiggošit oastit, de buorre gažaldat dasa lea: heivego dát duođi bures dán dárkuhussii? Leago dát geavatlaš/anolaš ja dan bokte maddái čappa čalbmái?

Govva: 1. Giella. Sami Laiti; Duojár. Instagram; Samekki_inari; Gáldu. 2. Svea Länta, duojár. Ájtte, Duottar- ja sameamusea; Svea Länta arkiiva; Gáldu.

4/17

Duoji akta deháleamos dovddaldat lea ávnnas (materiála). Deháleamos ávdnasiid lea buorre oahppat dovdat vai lea omd. álkít dovdat sisteveaskku ja náhkkeveaskku vaikko livččege ovttahámat. Dat, makkár ávdnasiid duojár lea válljen geavahit, lea hui dehálaš giella oahppat dulkot. Iešguđet ávdnasiin leat iešguđetlágan iešvuodat ja daid bokte sáhtta muitalit máidnasa/muitalusa dahje vaikko váldit beali man nu politihkalaš áššái. Leš dál ávnnas árbevirolaš dahje ii, duojár lea álot juoga mot son ákkastallá manin son lea válljen justa dihto ávdnasa geavahit.

Govva: 1. Nuvttohat. 2. Niibi. Mihku-Ilmár; Ilmari Laiti; Duojár. Sámi arkiiva; Mihku-Ilmár arkiiva; Gáldu. 3. Lávka. Matleena Fofonoff; Duojár. Sajos; Sámi duođi rs.; Duodječájáhus; Gáldu. 4. Lávvu. Sámemusea Siida; Siidda olgomusea; Gáldu.

5/17

Dat maddái buktá sierra geahččanguovllu duoji máidnasii, gos dahje mo ávdnasiid lea háhkan, leago ieš ávnnastan vai leago oastán omd. muhtun oahpes áhkus. Eambo ođđaáigásaš ávdnasiid máinnas fas lea aivve earálágan, dasa laktása dalán industriijamáilbmi. Dat mot duojár de geavaha ođđaáigásaš ávdnasiid muitala hui ollu das maid duojár ieš jurddaša máilmmis.

Govva: 1. Suohpan. Sámemusea Siida; SÁ2375:36. Finna; CC BY -ND 4.0; Gáldu. 2. Ulloliidni. 3. Vuodjaskáhppu. Priváhta govvačoakkáldat; Gáldu.

6/17

Eandalit ođđaáigásaš ávdnasiin lea mángii sáhka das ahte oastá omd. gárves hearvabátti muhto viehka hárvve jurddaša dan gos dat bohtá, gii dan lea ráhkadan ja mot? Gos ávnnas dán hearvabáddái lea gávdnon, mot dat lea gieđahallon ja mo dat lea dán gávpái joavdan? Man guhkes mátkki dát materiála lea johtán ovdalgo lea dása joavdan?

Govva: Boagán; Vyö; Miehen Vyö. Palojärvi Inger-Anni; Tekijä; Dahkki. Sámemusea Siida; SAAM esinekkoeelma; SÁ2571:6. Finna; CC BY -ND 4.0; Gáldu.

7/17

Maiddái bargovuogit leat dakkárat maid duojár galgá máhttit válljet dárkilit ja ákkastallat manin justa dát vuohki lea buoremus justa dása. Mángii ii oba jurddašge man galle iešguđet bargobiergasa ovtta duoji duddjomii duojár dárbbáša. Dávjá oasi diein biergasiin/reaidduin son lea galgan álggos ieš duddjot ovdalgo beassá stuorit barggu válbmet.

Sámi Duodji-mearkka akta kriteri lea ahte duodji lea dahkkon gieđaguin. Omd. 3D-printeriin dahkkon sámefáddásaš dinggáš ii oáččo árbevirolaš duoji mearkka, muhto soaitá ahte dat sáhtášii leat sámehdesign. Dasa leatge hutkamin aivve ođđa gálvomearkka.

Govva: Fanas. Mihku-Ilmár; Ilmari Laiti; Duojár. Sámi arkiiva; Ilmari Laiti arkiiva; Gáldu.

8/17

Go duojár duddjo, son galgá válljet mángii iešguđet molssaeavttuin dan buoremusa dahje dan heivvolamosa. Son gártá mángii čilget ja ákkastallat manin son vállje dihto vuogi. Jo dan rájes go duodji lea dušše beare jurdda dan rádjái go duodji lea gárvis. Das čoaggana oalle guhkes válljemiid bálggis, mii muitala dehálaš máidnasa das maid duojár lea jurddašan duddjodettiin. Nie duojáris lea vejolašvuhta bidjat dihto máidnasa duodjái. Go geahčat muhtun duoji ja álggát guorahallat dan bálgá, geahčat vuosttažettiin mii dat lea, mas dat lea dahkkon ja mot. Soaitá galggat jearrat mángii “Manin?” vai beasat čiekŋalot ipmárdussii duojára jurdagiin. “Manin duojár háliidii duddjot justa dán duoji ja manin justa dákkárin?” “Manin duojár válljii justa dáid ávdnasiid?”

Govva: 1. Suorpmas; Silbasuorpmas. Sámemusea Siida; SÁ2495:27. Finna; CC BY -ND 4.0; Gáldu. 2. Nállogoahti. Mihku-Ilmár; Ilmari Laiti, Duojár. Sámi arkiiva; Mihku-Ilmár arkiiva; Gáldu.

9/17

Go beasat doarvái guorrat duojára jurddabálgá, gávnnat maid son soaitá leat jurddašan go lea válljen dihtoládje. De álggát fuobmát dange maid son lea geahččalan oážžut áigái. Leago duojár geahččalan duddjot máilmmi fiidnámus skáhpu? Vai vuohkkaseamos ja čábbámus gávtti? Vai erenomáš gahpira mainna boktá jurdagiid? Makkár jurdagiid duojár lea geahččalan boktit? Soaitá duojár lea geahččalan boktit ságastallama.

Govva: 1. Čoarvenjuikun ja -geahpa. Ilmari Tapiola; Duojár; Gáldu. 2. Toassa. Sami Laiti; Duojár. Instagram; samekki_inari; Gáldu.

10/17

Ulbmilin lea sáhtán leat muhtun prinsihpa, omd. duojár ii leat háliidan geavahit elrávnnji duddjodettiin, dahje muhtun eará idea mii lea addán duodjái ja duddjomii dihto vuolggasaji. Das lea stuorra mearkkašupmi duoji máidnasa ektui. Ulbmilin sáhtá leat maiddái loahppaboáđus, vehá seammáládje go maid ovddit dias “maid duojár lea geahččalan oažžut áigái?”.

Govva: 1. Dongeribuvssat ja máná gahpir. Elina Kuhmunen; Duojár. Instagram; Muduodjearkiiva; Gáldu. 2. IKEA-gákti. Sunna Katarina; Katarina Kielatis; Duojár. Instagram; sunnakatarina; Gáldu.

11/17

Dál smiehttat ovttas makkár jurdagat badjánit go geahččat dán duoji!

Govva: Gietkka. Sámi Duodji sr; Duodječájáhus; Sajosis; Gáldu.

12/17

Nabai makkár dovddut badjánit go geahčat dán duoji? Govas leat árbevirolaš sisteseahkat arvedávge ivnniiguin, pride jurdagiin. Maid jáhkát mii lea leamaš duojára, Merethe Kuhmunen, ulbmilin?

Govva: (1.) Seahkka. Merethe Kuhmunen; Duojár. Hemslöjd.se; Gáldu. (2.) Seahkka. Merethe Kuhmunen; Duojár. Hemslöjd.se; Gáldu.

13/17

Govva: 1. Toassa. Sámi Arkiiva; Sogsakk arkiiva; Gáldu. 2. Solju. Sami Laiti; Duojár. Instagram; Samekki_inari; Gáldu. 3. Ládjogahpir; Máttaráhkuid gábagahpir. The Ládjogahpir, The Foremothers' Hat of Pride. Doaimm. Eeva-Kristiina Harlin ja Outi Pieski. Kárášjohka: Davvi Girji; Girji; Gáldu.

14/17

Juohke duojáris lea iešguđetlágan čalbmi čábbodahkii. Dat lea ollu gitta das makkár duodjemáilbmái lea bajásšaddan ja makkár dujiid lea hájánan oaidnit. Maiddái dat makkár máidnasa oaidná duoji duohken addá perspektiivva dasa mo duoji geahččá. Leago dát diaráidu váikkuhan du duodjejurddašeapmái? Makkár duojit leat du mielas čábbát dahje vuohkkasat? Makkár iešvuodát dain leat? Makkár máidnasa dat sistisdollet? Leago dain muhtun ulbmil? Sárggo!

Govva: (1.) Nieida. (2.) Lavdnjegoahti, goahti ja lávvu. Sámemusea Siida; Siida olgomusea; Gáldu.

DUODJU! 4/5 Duoji iešvuodat ja máinnas
Arctic Indigenous Design Archive, www.arkisto.fi/aida
Copyright © All rights reserved

15/17

Na de vuot jearrat seammá gažaldaga, mii dahká duojis duoji? Jo máhtát vástidit? Dasa leat nu mánga vástádusa go mii fuobmát. Suokkardala okto dahje párain ja čále jurdagiid bajás!

Govva: Nieida.

16-17/17

Sisdollet tevnnegiid govvagáldut ja buvttadeaddjejoavkku dieđut.